

Els Barris de *Palma*

Revisió del Pla general d'ordenació urbana i d'actuacions urbanístiques

Número 25 • 1995

**SON PERETÓ, SON FLOR,
SON SERRA-LA VILETA,
SON RAPINYA, LOS
ALMENDROS-SON PACS I
SON CIGALA**

Promomallorca

La Vileta

La història i el desenvolupament urbanístic d'aquests barris del ponent de Palma són força desiguals. Els topònims, encara ara, fan referència a un passat rural i en concret a possessions que des de mitjan segle XIX han sofert un procés d'estabilitat primer i urbanístic, posteriorment. Els dos barris más tradicionals són Son Serra-la Vileta i Son Rapinya, ambdós es formaren com a nuclis de població a mitjan segle XIX. Al final del segle comptaven amb temple religiós, la qual cosa pressuposa ja una configuració urbana rellevant. En canvi, Son Peretó, Son Flor i los Almendros, por exemple, són urbanitzacions recents i en procés de desenvolupament. Des del Pla general d'urbanisme de Ribas Piera (1970), la zona de Son Rapinya s'ha transformat en àrea dedicada als centres d'educació. De llavors ençà, s'hi han bastit col·legis i centres privats de primer ordre. És interessant assenyalar que tots aquests barris presenten un percentatge de població forastera per damunt de la mitjana de Palma. Així mateix el grau de formació predominant es troba en els nivells más baixos.

Població 387 - 389

Aquest grup de barris de la perifèria de Palma ocupa un total de 293,34 hectàrees, de les quals 100,76 són de Son Rapinya. La població total és d'11.877 habitants, 4.536 dels quals resideixen a Son Serra-la Vileta. Son Flor i Son Peretó són les zones urbanitzades més recentment.

Revisió 390 - 391

Des de 1991, s'han duit a terme una sèrie d'expedients d'expropiació en aquests barris, amb la finalitat de construir equipaments, espais lliures i noves xarxes viàries. En alguns casos la tramitació està ja avançada,

mentre que en altres encara no s'han pogut iniciar.

Plànol 392 - 393

Història 394 - 395

Els barris amb més tradició històrica són Son Rapinya, Son Serra i la Vileta. La major part d'aquests barris encara conserva el nom en referència al seu passat agrari, i a les possessions dels voltants de la ciutat. Son Flor, Son Pacs, Son Cigala i Son Peretó són urbanitzacions que s'han desenvolupat es darrers decennis.

Patrimoni 396 - 397

Algunes de les cases de les antigues possessions estan incloses en el catàleg de protecció d'edificis, a més dels temples parroquials de la Vileta i Son Rapinya. Hi ha també altres elements rellevants (vil·les, cementiri de la Vileta, col·legi de les religioses Oblates, creus de terme, etc.).

Vida social 398

Les parròquies de Son Rapinya i la Vileta han tengut un paper de primer ordre en el desenvolupament de la vida social des del final del segle XIX. Entre les associacions hi destaquen, des de 1870 ençà, les de caràcter obrer, tant catòlic com reivindicatiu. Els últims vint anys, Son Rapinya ha esdevingut una zona destinada a centres escolars.

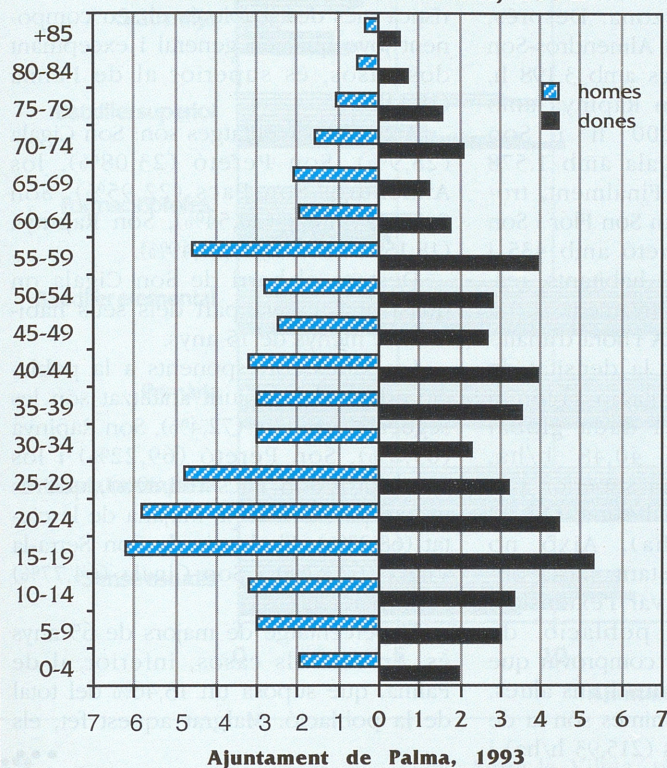
Moviment associatiu 399

Los principals associacions de veïns, centres de tercera edat, clubs esportius i altres entitats actuals de la zona. És especialment rellevant la tasca cívica de les associacions de veïns.

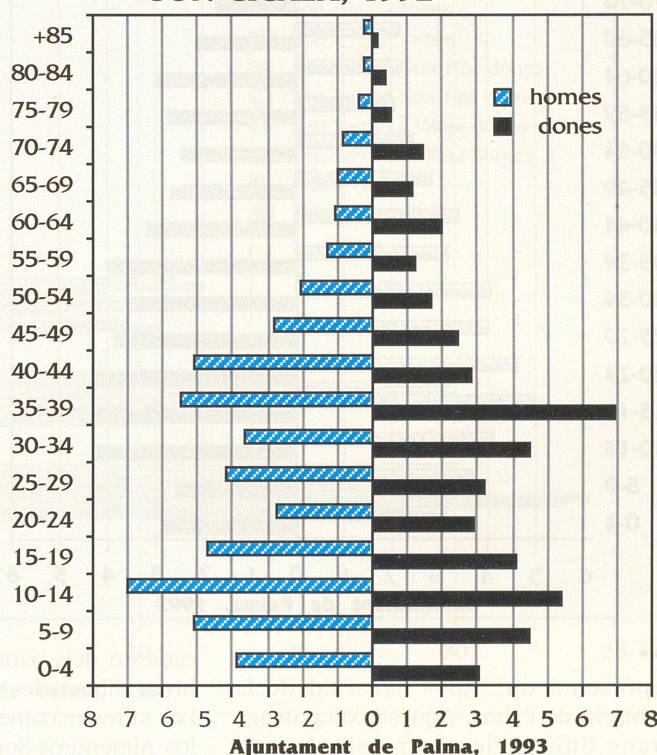

POBLACIO

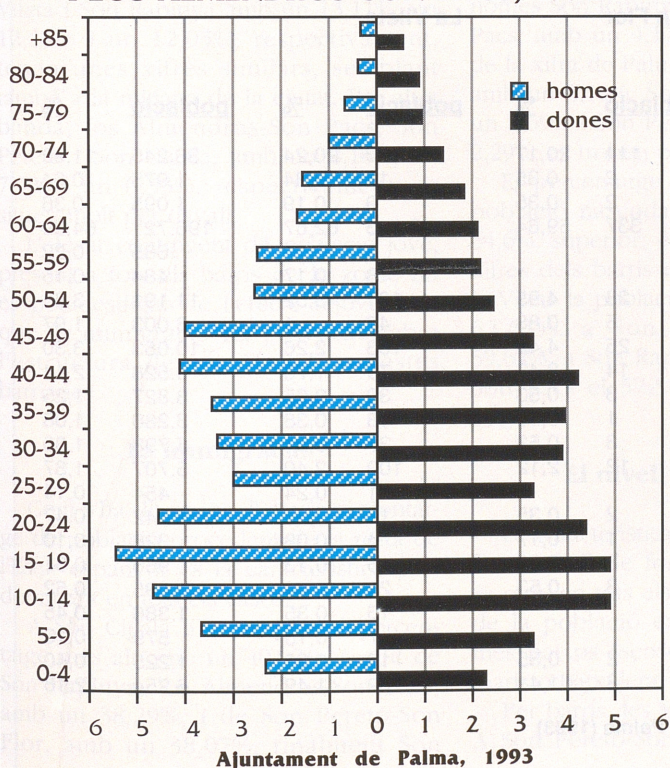
PIRÀMIDE DE POBLACIÓ DE SON PERETÓ I SON FLOR, 1992

PIRÀMIDE DE POBLACIÓ DE SON CIGALA, 1992

PIRÀMIDE POBLACIÓ DE SON RAPINYA I LOS ALMENDROS-SON PACS, 1992

Els nuclis de població que, en aquest cas, hem agrupat en quatre barris (Son Serra-la Vileta, Son Cigala, Son Flor-Son Peretó i Son Rapinya-los Almendros-Son Pacs) representen una part important de les barriades de la perifèria de la ciutat. En total ocupen 293,34 hectàrees que es distribueixen de la següent manera: el barri més gran és Son Rapinya amb 100,76 ha, el segueixen Son Serra-la Vileta amb 73,07 ha, Son Cigala amb 53,54 ha, Son Flor que té 50,79 ha, los Almendros-Son Pacs amb 14,81 ha i finalment Son Peretó que amb 11,43 ha és el més petit.

Els límits del conjunt són: al nord els barris de Son Roca, Son Ximelis i Son Anglada, al sud Son Dureta i Son Dameto, a l'est Son Cotoner i Son Anglada i a

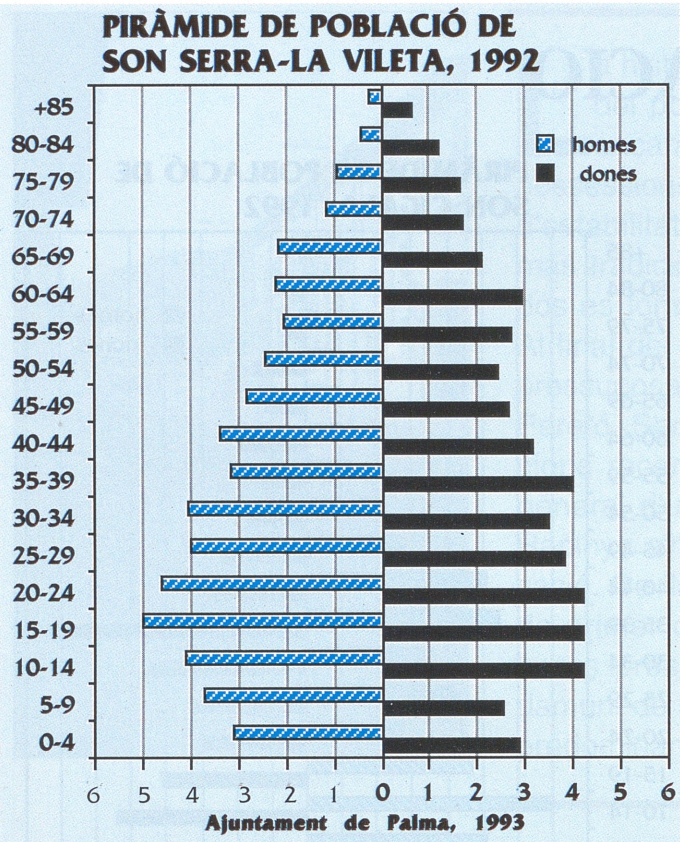
l'oest Son Vida.

De les seves característiques urbanístiques, destaca la quantitat d'habitatges petits i acaramullats, amb un elevat índex d'ocupació, que han convertit alguns d'aquests barris en petites ciutats dormitoris, com en el cas de los Almendros-Son Pacs, Son Rapinya, Son Peretó o Son Flor.

L'antic assentament perifèric de Son Serra i la Vileta ha experimentat un gran creixement en els darrers decennis i ha adoptat una funció residencial amb edificacions unifamiliars de baixa altura però també grans construccions amb deficients instal·lacions. A Son Rapinya s'hi concentra un destacat nombre d'equipaments educatius.

La població total és d'11.877 habitants, que

...

...
representa un 3,91% del total de la població de Palma. Aquesta xifra amaga grans diferències entre els distints

cada un dels barris, per comprovar que hi ha diferències entre uns i uns altres. Les xifres màximes i mínimes són la de los Almendros-Son Pacs (215,93 h/ha) i

nuclis. El més poblat és Son Serra-la Vileta que amb 4.536 habitants aglutina més de la tercera part de la població de la zona. Després, los Almendros-Son Pacs amb 3.198 h, Son Rapinya amb 2.000 h i Son Cigala amb 1.578 h. Finalment, trobam Son Flor i Son Peretó amb 435 i 130 habitants, respectivament.

A l'hora d'analitzar la densitat de població obtenim una dada global de 40,48 h/ha, xifra superior a la de Palma (13,93 h/ha). Això no obstant, basta observar l'extensió i la població de

la de Son Flor (8,56 h/ha).

L'estructura de la població per edat i sexe

Si parlam de la població per grans grups d'edat d'aquesta zona, la característica més destacable és el seu component jove que, en general i exceptuant dos casos, és superior al de Palma (18,31%).

Així, els percentatges són: Son Cigala (28,9%), Son Peretó (23,08%), los Almendros-Son Pacs (22,95%), Son Serra-la Vileta (20,54%), Son Rapinya (18,15%) i Son Flor (14,49%).

Destaca el barri de Son Cigala on quasi una tercera part dels seus habitants té menys de 15 anys.

Les xifres corresponents a la població adulta del conjunt analitzat són les següents: Son Flor (72,4%), Son Rapinya (69,8%), Son Peretó (69,22%) i los Almendros-Son Pacs (68,89%), que es troben per damunt la mitjana de la ciutat (68,23%). Els barris de Son Serra-la Vileta (67,27%) i Son Cigala (64,77%) estan per sota.

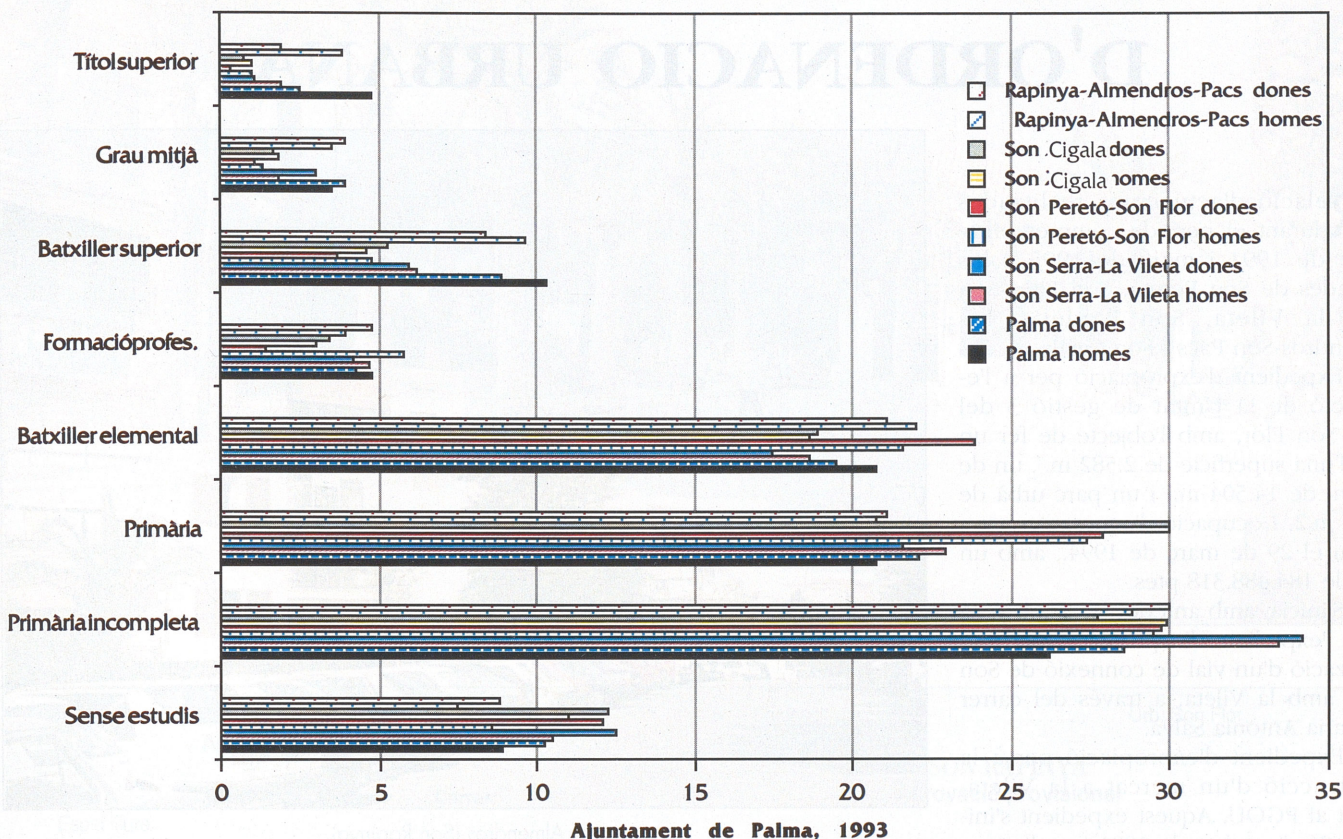
El percentatge de majors de 65 anys és, en tots els casos, inferior al de Palma, que suposa un 13,46% del total de la població. Malgrat aquest fet, els

...

Son Rapinya Los Almendros Son Pacs			Son Cigala		Son Peretó Son Flor		Son Serra La Vileta		Palma	
origen	població	%	població	%	població	%	població	%	població	%
Andalusia	872	16,77	376	23,8	114	20,17	920	20,24	36.245	11,92
Aragó	78	1,50	4	0,25	2	0,35	16	0,34	1.975	0,64
Astúries	29	0,55	1	0,06	2	0,35	9	0,19	1.095	0,36
Balears	2.991	57,54	881	55,82	337	59,64	2.843	62,67	196.721	64,69
Canàries	21	0,40	4	0,25			6	0,12	685	0,22
Cantàbria	9	0,17	1	0,06			8	0,17	484	0,15
Castella-la Manxa	220	4,23	80	5,05	28	4,95	161	3,52	11.191	3,68
Castella i Lleó	83	1,59	32	1,99	5	0,88	47	1	6.003	1,97
Catalunya	172	3,30	32	1,99	25	4,42	103	2,26	10.063	3,30
País Valencià	114	2,19	26	1,64	14	2,47	79	1,73	6.528	2,14
Extremadura	63	1,21	16	1,00	3	0,53	30	0,65	3.827	1,25
Galícia	39	0,75	12	0,74	1	0,17	18	0,38	3.286	1,08
Madrid	102	1,96	30	1,90	3	0,53	37	0,81	5.798	1,90
Múrcia	110	2,11	24	1,52	12	2,12	109	2,40	5.707	1,87
Navarra	10	0,19	2	0,12			11	0,24	454	0,14
País Basc	44	0,84	2	0,12	2	0,35	18	0,38	1.442	0,47
La Rioja	11	0,21			1	0,17	4	0,08	328	0,10
Ceuta i Melilla	17	0,32	8	0,50	3	0,53	6	0,13	966	0,31
França	22	0,42	4	0,25	3	0,53	20	0,44	1.595	0,52
Argentina	19	0,36	2	0,12			16	0,35	1.386	0,45
Alemanya	24	0,46					7	0,15	579	0,18
Regne Unit	21	0,40	12	0,74	2	0,35	12	0,26	1.225	0,40
Altres	127	2,53	32	2,06	8	1,41	59	1,49	6.254	2,18

Font: Ajuntament de Palma (1993)

NIVELL DE FORMACIÓ DE SON SERRA-LA VILETA, SON RAPINYA-LOS ALMENDROS-SON PACS, SON PERETÓ-SO SON FLOR I SON CIGALA, 1992

...

barris presenten certes diferències. En aquest sentit, Son Flor, Son Serra-la Vileta i Son Rapinya amb un 13,11%, un 12,19% i un 12,05%, respectivament, tenen unes xifres similars, semblant també a la mitjana de la ciutat. Per altra banda, los Almendros-Son Pacs, Son Peretó i Son Cigala, amb un 8,16%, un 7,7% i un 6,33%, respectivament, se situen molt per davall.

L'elevat contingent de població jove, present a tots els barris de la zona, no es pot deslligar de l'efecte rejuenidor que la immigració ha provocat sobre l'estructura demogràfica d'aquestes barriades.

La immigració

Com s'ha dit abans, l'elevat percentatge de població procedent de la resta de l'Estat espanyol és la característica predominant en tots els casos.

A Son Cigala li correspon el percentatge més alt amb un 40,99%, seguit de Son Rapinya, los Almendros-Son Pacs, amb un 38,29%, i de Son Peretó-Son Flor, amb un 38,07%, finalment Son

Serra-la Vileta, té un 34,64%. La xifra mitjana de Palma és del 31,59%.

Pel que fa als immigrants estrangers, només Son Rapinya i los Almendros-Son Pacs, amb un 4,17%, se situa per sobre de la xifra de Palma (3,81%). Son Cigala, amb un 3,19%, Son Serra-la Vileta, amb un 2,69% i Son Peretó-Son Flor, amb un 2,29%, es troben per davall.

El percentatge de Palma referit a la població nascuda a les Balears és del 64,6%, superior, en tots els casos, a les xifres dels barris estudiats. A Son Serra-la Vileta la població autòctona suposa el 62,67%, a Son Peretó-Son Flor el 59,64%, a Son Rapinya i los Almendros-Son Pacs el 57,54% i a Son Cigala el 55,82%.

El nivell d'instrucció

La característica més notable pel que fa al nivell de formació d'aquesta àrea és que, en tots els casos, en torn al 80% de la població es troba en els nivells més baixos (sense estudis, estudis primaris o batxillerat elemental).

Per barris, les xifres són les següents: A Son Peretó-Son Flor li correspon la

més elevada amb un 90,18%, seguit de Son Cigala, Son Serra-la Vileta i Son Rapinya, los Almendros-Son Pacs, amb un 89,16%, un 85,6% i un 79,95%, respectivament. En el cas de Palma la xifra és del 78,29%.

Si ens referim als estudis de formació professional i batxillerat, trobam que totes les barriades se situen per davall de la mitjana de Palma (14,22%). Les dades són: Son Rapinya i los Almendros-Son Pacs (13,4%), Son Serra-la Vileta (10,5%), Son Cigala (8,18%) i Son Peretó-Son Flor (7,88%).

En el cas dels titulats superiors, tots els barris també tenen percentatges inferiors a la mitjana de Palma (7,49%) tot i que hi ha considerables diferències. Els percentatges oscil·len entre un 6,65% de Son Rapinya i los Almendros-Son Pacs i un 1,94% de Son Peretó-Son Flor. Els barris de Son Serra-la Vileta i Son Cigala presenten un 3,9% i un 2,66%, respectivament.

Antònia Ripoll

Josep Benítez

Francesca Vives

REVISIO DEL PLA GENERAL D'ORDENACIO URBANA

Relació d'actuacions realitzades durant el període comprès entre juliol de 1991 i maig de 1995 a les barriades de Son Peretó, Son Flor, Son Serra-la Vileta, Son Rapinya, los Almendros-Son Pacs i Son Cigala.

—Expedient d'expropiació per a l'execució de la Unitat de gestió 3 del PERI Son Flor, amb l'objecte de fer un vial d'una superfície de 2.582 m.², un docent de 14.504 m.² i un parc urbà de 9.016 m.². L'ocupació d'aquests terrenys es féu el 29 de març de 1994, amb un cost de 184.488.318 ptes.

—S'inicià, amb anterioritat al juliol de 1991, l'expedient d'expropiació per a la realització d'un vial de connexió de Son Serra amb la Vileta, a través del carrer de Maria Antònia Salvà.

—Expedient d'expropiació per a la construcció d'un mercat a la Vileta, referit al PGOU. Aquest expedient s'inicià el 26 d'octubre de 1991 i en l'actualitat (1995) els terrenys són de propietat municipal. El cost dels terrenys és de 26.154.681 ptes.

—Expedient d'expropiació per a l'obertura d'un vial previst al PGOU, al barri de Son Cigala, entre els carrers de Bolonya i d'Ancona, ocupat el 18 de desembre de 1992, amb un cost de 9.228.082 ptes.

—Expedient d'expropiació començat el 27 de febrer de 1992, per a l'ampliació del camí dels Reis al tram comprès entre la rotonda de Son Rapinya i Gènova fins a la via de cintura. El 1995 encara no s'han ocupat els terrenys.

—Expedient d'expropiació començat el març de 1993, però que de fet ja s'havia ocupat amb anterioritat, per a fer una rotonda a la connexió del camí dels Reis amb el de la Vileta.

Actuacions a la xarxa viària

- a) connexió del carrer 382 amb el camí dels Reis;
- b) ampliació del camí de Jesús i dels vials de servici entre Son Roca i la via de cintura;
- c) ampliació del camí de la Vileta;

Los Almendros (Son Rapinya)

Plaça de la Vileta

- d) realització d'un vial entre S.V.P. Monti-sión i Son Dameto de d'Alt;
- e) ampliació del camí dels Reis des de Son Rapinya fins a Son Puigdorfilà
- Vell;
- f) realització de la via urbana de circumval·lació entre el camí dels Reis i el de Son Rapinya.

Plaça de Son Quint

SON PERETÓ
Aprovació provisional

5 Sociocultural

..... Urb. Son Flor

	Denominació	Carrer
a) Espai lliure		
1		Son Peretó
2		Son Peretó
b) Equipaments		
3 Docent		Camí dels Reis
4 Sociocultural		Son peretó

SON FLOR
Aprovació provisional

	Denominació	Carrer
a) Espais lliures		
1		
2		
3		
4	Parc Urbà	
5	Parc Urbà	
b) Equipaments		
6 Docent		c/. 421

SON SERRA-LA VILETA
Aprovació provisional

	Denominació	Carrer
a) Espais lliures		
1		Camí Veïnal de la Vileta
2		
3		Algaida
b) Equipaments		
4 Sociocultural		Urb. Son Flor

SON RAPINYA
Aprovació provisional

	Denominació	Carrer
a) Espais lliures		
1		Son Muntaner
2		Júpiter
b) Equipaments		
3 Sociocultural		Son Muntaner

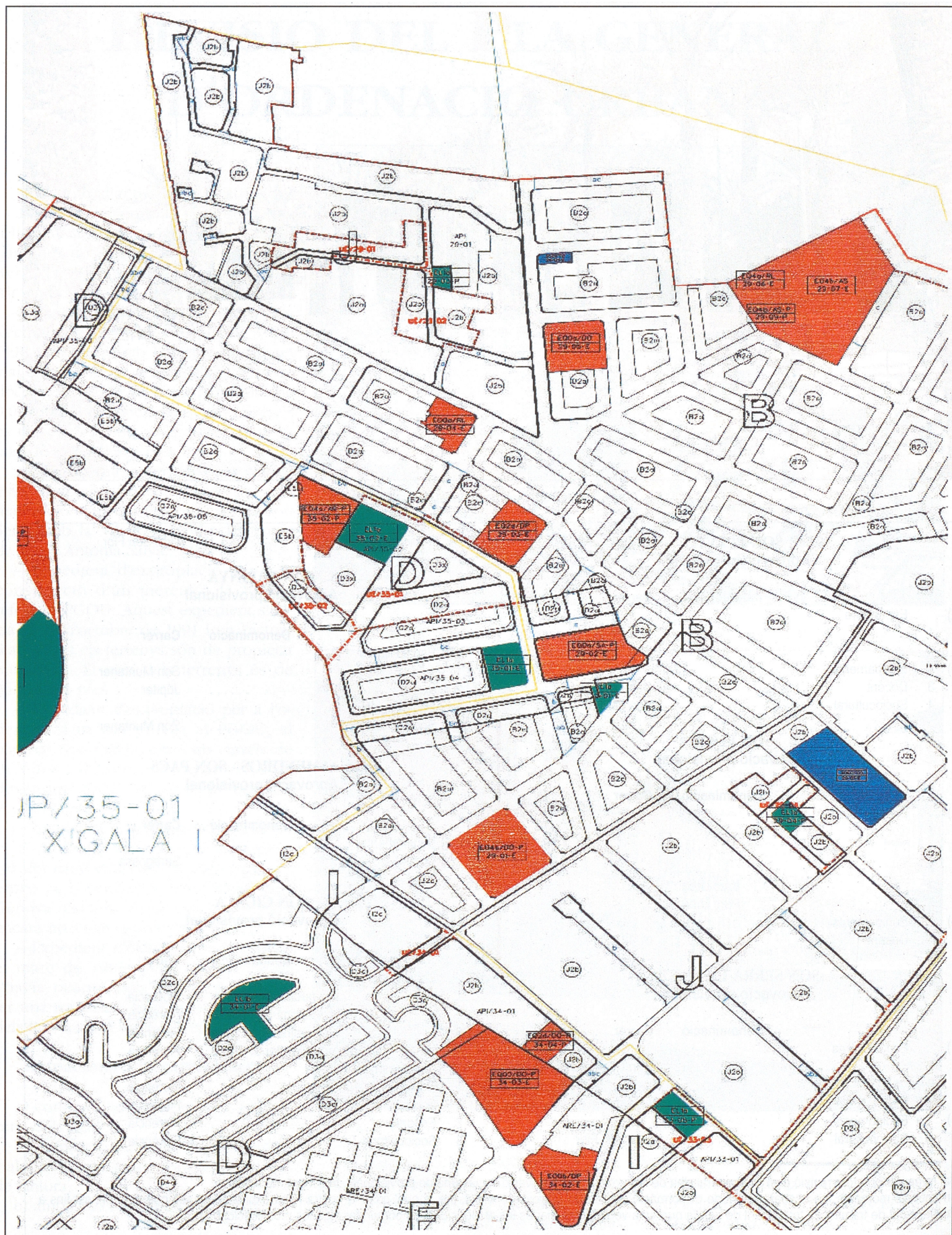
LOS ALMENDROS - SON PACS
Aprovació provisional

	Denominació	Carrer
Equipaments		
Docent		Saragossa

SON CIGALA
Aprovació provisional

	Denominació	Carrer
a) Espais lliures		
1	Jardins Son Cigala	Florència
2	Jardins Son Cigala	Florència
3	Jardins Son Cigala	Florència
4	Àrea d'esplai S. Cigala	Florència
b) Equipaments		
5 Docent		Florència
6 Esportiu		Florència
7 Esportiu		Florència
8 Sociocultural		Florència

Cal remarcar que tota revisió d'un Pla general s'ha de sotmetre a una aprovació inicial, una de provisional i, finalment, la definitiva. En aquests moments, ha acabat el període d'informació pública de l'aprovació inicial, per la qual cosa la nostra feina exposarà tot allò que està previst fins a l'actual estat de tramitació, tot deixant de banda que, una vegada estudiades les al·legacions, es puguin fer algunes modificacions.

HISTORIA

Les barriades de Son Rapinya, la Vileta, Son Serra, Son Peretó, los Almendros, Son Pacs i Son Cigala es troben a la zona de ponent de Palma, però tenen una evolució cronològica diferent pel que fa al seu procés urbanitzador. En aquest sentit, els barris més antics i de llarga tradició són els de Son Rapinya, Son Serra i la Vileta, en canvi la resta són conseqüència del creixement demogràfic que ha experimentat Palma en els darrers vint-i-cinc anys.

Son Rapinya sorgí quan es parcel·là, durant el segle XIX, la possessió de Son Llull i, més tard, s'urbanitzaren els terrenys de Son Quint (1923). Els primers habitatges que s'hi varen edificar pertanyien majoritàriament a ciutadans de posició acomodada, bàsicament comerciants i industrials, que hi residien sovint únicament durant l'estiu. Ben aviat la zona va conèixer un gran increment de població, amb la qual cosa es féu evident la necessitat de bastir-hi una església, ja que els primers moradors s'havien de desplaçar a la Vileta. Per aquest motiu el senyor Josep Quint Zaforteza va cedir uns terrenys, on es construí el temple a partir de les donacions, almoines i treballs voluntaris que feren els veïns de la barriada. Les obres començaren el 1880 i no finalitzaren fins al 29 d'agost de 1887.

L'economia era bàsicament agrària, es cultivaven, sobretot, blat, garroves, ametles i llegums. Tot i això, al final del segle passat hi havia alguns petits tallers d'elaboració de teixits de cotó. Al principi del segle XX hi havia una destil·leria d'alcohol, propietat de Miquel Tugores Ordinas. Entre 1930 i 1940 s'hi trobava una pedrera de guix, cosa que féu que s'establissin a Son Rapinya immigrants que també treballaven a les pedreres de Gènova i Son Vida. En el decenni del 1940 s'hi instal·laren una teulera i una fàbrica de neules.

Quant a infraestructures i transports, consta que, al segle passat i al principi de l'actual, els pobladors es desplaçaven en galeres de lloguer, que rebien el nom popular de carrils. El 1920, es creà la línia de tramvies de Son Espanyolet, Son Rapinya, Son Serra i Son Roca. Aquest servei perdurà fins a l'any 1958, en què fou substituït per una línia d'au-

Església parroquial de Son Rapinya

tobussos.

Hi ha pocs documents que facin referència a l'origen de la Vileta i de la seva primitiva església. L'historiador Joaquim M. Bover ens diu que antigament era una zona anomenada el Vinyet, ja que era cultivada majoritàriament per vinya, la qual va desaparèixer en el segle XV a causa d'una plaga.

L'any 1700 només hi havia els predis de Son Palmer, can Parera i Son Putxet. Aquest darrer fou venut als frares dominics i can Parera fou subhastat públicament. Son Palmer, anomenat popularment l'Hostal, fou parcel·lat i, al final del segle VXVIII, es començaren a construir els primers habitatges. D'aquesta manera, s'inicià el primer nucli de població, que aleshores començà a dir-se Vileta.

Al principi del segle XX Gabriel Sacarès, comerciant, hi comprà una casa, i va encarregar la construcció d'una església, la qual fou consagrada el 1904, i pertanyia a la parròquia de Santa Creu.

L'any 1914 comptava amb uns 250 habitants i s'iniciaren les obres de construcció d'una nova església. Els recursos econòmics per a la seva edificació procediren bàsicament de les donacions de Josep Salas de Son Quint, d'altres amos de les possessions dels voltants i de les

almoines dels veïns de la barriada. L'església fou habilitada per al culte l'any 1843.

Al final del segle XIX la barriada va conèixer un fort creixement i es conformà com a barriada obrera. Els treballadors cap al 1870 començaren a organitzar-se al voltant del Centre Federal Palmès, i més endavant, ja durant el segle XX, fou una de les zones de Palma on més activitats dugueren a terme i més influència tengueren les associacions i grups obreristes, sobretot durant la Segona República, a través del Centre Obrer i l'Agrupació Socialista.

Son Serra rep el nom d'una antiga possessió que al 1644 pertanyia al senyor Ferran Gual Moix i era arrendada conjuntament amb el raval de Son Moix. El 1850 pertanyia al districte de la Vileta i era propietat dels germans Josep, Jaume i Josepa Miró Granada.

Durant el segle XIX ja trobam un petit nucli de població, format per cases que pertanyien a veïns residents o a persones de Palma que sols hi habitaven durant l'estiu. La petita església, dedicada a Sant Antoni de Pàdua, fou construïda el 1839 per un comerciant maltès resident a Palma que s'anomenava Angelo Busutil. Igual que les esglésies de la Vileta i Son Rapinya, la de

...

Cementiri de la Vileta

...
Son Serra pertanyia a la parròquia de Santa Creu.

Els habitants eren bàsicament page-sos i obrers. Entre aquests sectors va arrelar la ideologia socialista de caràcter obrerista, sobretot des del 1919, quan els picapedrers s'agruparen entorn a la societat El Trabajo. Dugueren a terme una important tasca reivindicativa fins a l'any 1936.

El segon grup de barriades són aquelles que varen néixer com a conseqüència de l'elevat creixement de la població que ha experimentat Palma en els darrers trenta anys, a causa del *boom* turístic. Es tracta de noves urbanitzacions que han permès la unió dels nuclis inicials. Així Son Flor va urbanitzar-se durant la dècada dels seixanta. És situat entre la Vileta, Son Cotoner i Son Rapinya, i pren el nom de l'antiga possessió de Son Flor. La urbanització fou duita a terme per Bartomeu Sastre Amengual i s'hi construïren edificis unifamiliars.

Vora Son Rapinya es troba Son Pacs, en uns terrenys que confrontaven amb Son Cigala i Son Quint. Es tractava d'uns rafal propietat, l'any 1577, del senyor Albert de Pacs, donzell. Era dedicat a olivars, ametlers, figuerals i conreu de cereals. Durant el segle XVII tenia cases, amb torre i capella i el propietari era el noble Nicolau de Santacília. La urbanització es va dur a terme l'any 1968.

El parc de los Almendros és un conjunt d'habitatges construïts vora Son Rapinya durant la dècada dels setanta.

Església parroquial de la Vileta

Es va urbanitzar en els terrenys de la possessió de Son Quint, propietat de la família Quint Zaforteza. En un principi estava previst que les cases de Son Quint, que eren d'estil típic mallorquí, formassin part de la zona verda de la nova urbanització, però a darrera hora una modificació va preveure el seu enderrocament. Aquest fet va motivar protestes de l'incipient moviment ciutadà i de sectors artístics, amb l'organització d'una exposició, promoguda per Xim Rada, que prengué per nom Los artistas por Son Quint. Finalment les cases de la possessió foren esbucades i es construïren els nous habitatges de la urbanització.

Son Cigala té l'origen en una torre de defensa, a partir de la qual durant el segle XVIII es va construir una residència. Fou urbanitzada en dues fases; la primera s'inicià l'any 1975 amb la construcció d'edificis de quatre i cinc plantes. A causa de la fallida de l'empresa, la nova barriada va quedar sense serveis. El 1986 l'empresa ABSA començà la segona etapa amb la construcció d'habitatges unifamiliars.

Son Peretó era un antic rafal del terme de Palma situat al lloc del Vinyet i confrontava amb Son Quint, Son Serra, Son Dameto i Son Moix Blanc. El 1667 pertanyia al senyor Miquel Ferrer de Comelles. Tenia cases i era dedicat bàsicament al conreu d'ametlerars, garrov-rars i cereals. El 1724 n'era propietari Francesc Amar Martínez, cavaller de

l'orde de Calatrava. La seva urbanització es va iniciar el 1964 amb la parcel·lació de terrenys que pertanyien a Joan Salas Nadal. L'ordenació urbanística es féu seguint el Pla Ribas Piera (1973). El 1979, s'aprovà el Pla parcial que afectava Son Flor i Son Peretó, tot i que el procés urbanitzador es va dur a terme a través del Pla general d'ordenació urbana (1983). Tant Son Peretó com Son Flor connecten amb Son Rapinya i formen un mateix conjunt urbanístic. Els seus pobladors són bàsicament provinents de la classe treballadora, molts d'ells de la Península.

Manel Santana i Morro

PATRIMONI

DE LES ANTIGUES POSSESSIONS ALS NOUS BARRIS

El conjunt format per les barriades d'aquesta zona del ponent de la ciutat es troba definit pels antics noms de les possessions rurals, dedicades al conreu i que progressivament foren parcel·lades i urbanitzades.

S'ha de distingir entre el grup originari, que conformen les barriades de Son Rapinya i Son Serra-la Vileta, i el procés urbanístic posterior produït a causa del creixement de Palma a l'inici del *boom* turístic dels anys 60, que es troba representat per les barriades anomenades Son Peretó, Son Flor, los Almendros-Son Pacs i Son Cigala.

Les barriades més antigues, Son Rapinya i la Vileta, anaren prenent una estructura de nucli poblacional ja entre el final del s XVIII i principi del XIX. És probable que s'hi començàs un procés residencial de tipus rural amb cases modestes pertanyents als pagesos i menestrals que treballaven a les possessions dels voltants. Progressivament, i a causa de l'estretor que generaven les murades de Palma, que impedièn el creixement de la ciutat, i a la normativa militar que no deixava construir a una distància menor de 1.500 m del recinte defensiu, aquests nuclis primerencs de l'extraradi foren acollint els mallorquins de la Part Forana que emigraven cap a la ciutat per cercar feina a les noves indústries que començaven a florir, en especial per la zona del raval de Santa Catalina i els seus voltants.

Així al primer poblament rural en seguí un altre de caràcter més obrer, i fins i tot, després un altre de tipus més residencial quan, entre el final del s XIX i principi del XX, molts de ciutadans acomodats iniciaren la construcció de vil·les i xalets per la perifèria de Palma essent Son Rapinya i la Vileta un dels llocs on més es construïren aquestes segones residències de les noves classes burgeses de la ciutat.

Per tant, a aquestes barriades, trobam

Villa Margarita (Camí de la Vileta)

un bon nombre d'antigues possessions que s'han inclòs en el nou catàleg municipal: a prop de Son Rapinya es troben Son Puig d'Orfila Nou i Son Puig d'Orfila Vell. La primera es troba separada del nucli de Son Rapinya per la nova via de cintura, en uns terrenys classificats a la zona estadística de Son Dureta, amb tot, sembla que s'havien d'haver inclòs dins Son Rapinya, ja que les dues possessions antigament es trobaven comunicades per un camí que es va perdre quan es va fer la nova via de circumval·lació de la ciutat. L'edifici fou construït vers el final del s XIX, és de planta rectangular i té dos pisos d'alçada i coberta de quatre vessants. Son Puig d'Orfila Vell, al camí dels Reis, és més antiga, una part pertany al s XVIII i l'altra es finalitzà devers 1857. La tipologia de la possessió és de caire tradicional amb elements estilístics classicistes. Configurada a partir de l'adossament de diferents nuclis, s'ha de destacar l'originari que conserva una claustrada porticada, en un dels seus costats, per columnes

toscanes, i la capella que es construï el s XIX.

Altres possessions d'aquesta àrea que s'han inventariat són: Son Peretó, Son Dameto i Son Cigala. Son Peretó, originària del s XVIII, fou reformada devers el 1855, destaca la façana principal d'estil neoclàssic, inspirada en les vil·les italianes del s XIX. Son Dameto és una possessió d'arquitectura tradicional que ja existia el 1630. És de planta rectangular amb pati central i consta de planta baixa, pis i porxo. Finalment cal parlar de Son Cigala, possessió l'origen de la qual pot situar-se en el segle XIV. La construcció actual sols conserva elements adscribibles als segles XVIII i XIX. Destaca la reforma duita a terme per Bartomeu Ferrà, que li donà unes característiques estilístiques neogòtiques que són els elements més interessants de la casa.

L'altre conjunt valuós d'edificis de la barriada és el format per les esglésies parroquials de la Vileta i Son Rapinya.

...

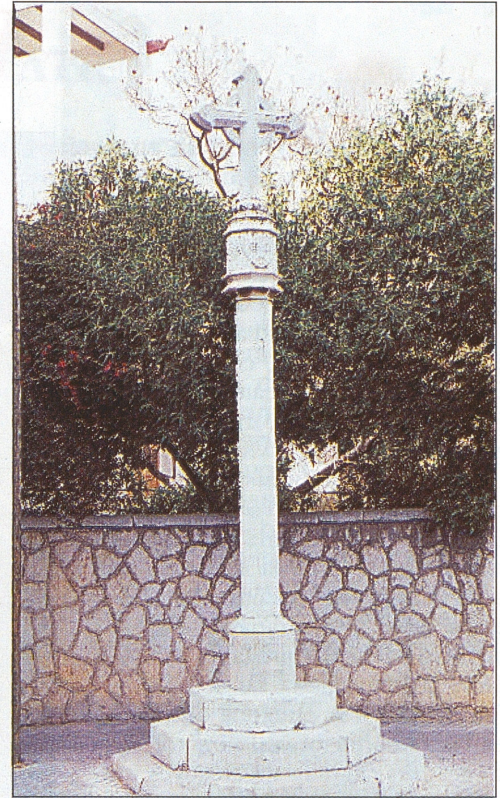
La primera és la més antiga, es començà a construir el 1816, encara que posteriorment, entre 1853 i 1896, sofrí una significativa reforma. L'església és de planta basilical, de nau única amb capelles laterals, creuer amb cúpula i coberta de volta de canó. La de Son Rapinya, anomenada de Sant Bartomeu, fou bastida entre 1880 i 1887, és obra de Bartomeu Ferrà i s'adscriu en l'historicisme neogòtic. La planta és de tipus basilical de tres naus amb capelles laterals, creuer i absis. Destaca la coberta de creueria de la nau central i la fidelitat i qualitat dels elements neogòtics a l'estil originari. També s'ha d'assenyalar la integració que féu Bartomeu Ferrà d'elements procedents d'antigues construccions dins l'església com són: el portal gòtic de la façana lateral, procedent de la casa del marquès del Reguer, i el campanar de l'antic oratori de Sant Pau.

Un altra construcció de caire religiós inventariada a la Vileta és el Col·legi de les religioses Oblates, obra representativa de l'arquitectura tradicionalista de mitjans s XX, realitzada per Josep Oleza i composta per un conjunt format per l'edifici conventual i una capella lateral adossada al seu costat.

També es troba a la Vileta -però inclòs estadísticament dins Son Vida- el cementeri parroquial, datat el 1865 i que destaca pel seu interès tipològic i per la seva unitat de concepció.

Col·legi de les religioses Oblates

Creu de la Vileta

Les creus del terme de la Vileta i Son Rapinya també s'han inclòs a l'inventari. La de Son Rapinya és neogòtica i data de 1921 i la de la Vileta, neorenaixentista, és de 1937.

Finalment el darrer grup de construccions mereixedores de figurar dintre del catàleg municipal és el de les edificacions residencials del tipus vil·la o xalet. Proper a Son Rapinya es troba vil·la Bellavista de principi del s XX i vil·la

Margarita, a la Vileta, obra de Jaume Alenyar, construïda en l'estil postmodernista propi de la dècada dels anys 20. Aquestes cases representen un bon model dels habitatges benestants que sorgiren a la zona al començament de l'actual segle i que són una de les característiques més definitòries de les esmentades barriades

Joan Manuel Pons

CATÀLEG DE PROTECCIÓ D'EDIFICIS I ELEMENTS D'INTERÈS HISTÒRIC, ARTÍSTIC, ARQUITECTÒNIC I PAISATGÍSTIC DE PALMA

Zona de Son Peretó

Son Peretó. Camí del Reis, C/ de Son Llull

Son Serra-la Vileta

Vil·la Margarita. Camí de la Vileta, 148

Col·legi de les religioses Oblates. C/ de les Oblates, 23

Parròquia de la Vileta. C/ del Rector Joan

Creu de la Vileta. Camí de la Vileta

Zona de Son Rapinya

Son Dameto. Camí de Son Dameto

Església de Sant Bartomeu. Pl. del Vicari Josep Llinàs, 31

Creu de Son Rapinya. Camí de Son Rapinya

Son Puig d'Orfila Vell. Camí dels Reis

Zona de los Almendros-Son Pacs.

Vil·la Bellavista. C/ d'en Garrit, 8

Zona de Son Cigala

Son Cigala. Camí de Son Cigala

VIDA SOCIAL

El paper de la parròquia és fonamental per apropar-nos a la vida social d'aquestes barriades, ja que organitzaven periòdicament actes litúrgics, festivitat d'alguns sants, Setmana Santa, etc, com també la tasca instructiva i de catequesi.

A Son Rapinya, al final del segle XIX, el rector Víctor Valenzuela, amb la col·laboració dels veïns de la barriada, promogué l'obreria de Sant Bartomeu, que tenia un caràcter mutual al servei de la classe treballadora de la barriada. Entre 1901 i 1906 es va crear la confraria de les Filles de Maria i la Congregació Mariana. L'any 1913 l'església de Son Rapinya fou elevada a la categoria de vicaria i es continuaren organitzant tot tipus d'iniciatives culturals i recreatives, com foren la celebració de funcions teatrals benèfiques, cant coral, pelegrinacions a Lluç, etc. El 1934, amb la intenció de fer més participativa la col·laboració dels seglars, el vicari Gabriel Buades va organitzar l'Acció Catòlica. El 1953 el bisbe Joan Hervàs Benet va elevar l'església de Son Rapinya a la categoria de parròquia.

Funció cabdal exerciren també les monjes del convent de les Germanes de la Caritat, amb la seva labor docent a través de l'escola de pàrvuls, com també d'assistència mèdica amb la creació l'any 1934, per iniciativa de sor Maria Milagrosa Vidal, d'una infermeria.

Una tasca semblant es va dur a terme a la Vileta. Allà el primer oratori fou construït el 1802. L'església de la Puríssima Concepció de la Vileta va ser elevada a parròquia l'any 1913 pel bisbe Pere Joan Campins, i el seu primer rector va ser mossèn Bartomeu Juan Coll.

Pel que fa a les associacions projectades des de la parròquia, el mateix Bartomeu Juan, amb l'ajut de Mn Pont, fundà a la barriada el 1907 el sindicat obrer catòlic La Aldeana. Aquest sindicat va crear una borsa de treball i una secretaria Popular per a consultes de tipus jurídic. Anys més tard, durant la Segona República, es va constituir, a la parròquia de la Vileta, l'Acció Catòlica, amb la finalitat d'oferir formació i instrucció religiosa al jovent de la barriada.

Poliesportiu los Almendros

Els grups i associacions

Pel que fa a l'aspecte associatiu, es tracta de barriades amb una forta presència d'obers, fet que motivà que ben aviat aquests s'agrupassin entorn a societats de resistència. Foren els treballadors de la Vileta els capdavanters en aquest procés, ja que, a l'any 1870, 108 obrers estigueren representats al Primer Congrés Obrer Espanyol celebrat a Barcelona. A partir d'aquesta data, i fins al 1936, trobam presència dels grups i associacions obreres de la barriada en els diferents episodis reivindicatius del moviment obrer mallorquí. Foren diverses les associacions que es crearen, tals com La Igualdad (1908) de sabaters, La Transformación (1910) i el sindicat de picapedrers El Trabajo (1919). Però fou sobretot el Centre Obrer el que va canalitzar, durant més de vint-i-cinc anys, el moviment reivindicatiu dels treballadors de la barriada, sobretot durant la Segona República. L'any 1931 es a crear l'Agrupació Socialista, presidida per Miquel Calafell Bosch.

A Son Serra també trobam presència d'associacions obreres i populars, sobretot per part de picapedrers a través

de la sucursal del Centre de Picapedrers El Trabajo. Aquesta societat fou creada el 1919 i el primer president fou Miquel Navarra. Una altra associació que tengué incidència entre els veïns fou la societat de socors mutus La Aldea. Els seus socis, a canvi d'una quota mensual, rebien un subsidi en cas de malaltia, invalidesa o defunció. Els presidents foren Antoni Ripoll i Gabriel Llompart.

Pel que fa a Son Rapinya, el centre social de major importància fou la Societat Mallorca, que tenia una finalitat recreativa. Es fundà l'any 1922 i el primer president fou Alejo Corbella Rousset. Tenia el local social al cafè anomenat de l'amo Andreu Sampol. La societat organitzava excursions, festes, balls i durant molts anys va tenir un equip de futbol.

L'enorme afició a la columbofilia que hi havia a la Vileta féu que proliferassin associacions d'aquest tipus per tal d'agrupar els afeccionats i, a la vegada, fomentar-ne la pràctica. Així el 1931 es creà la Rápida Mensajera i, més tard, la Viletense Mensajera. Ambdues associacions varen perdurar fins a la dècada dels seixanta.

Els centres educatius

La tasca docent fou duita a terme durant molts anys des de les rectories i convents de les parròquies de la Vileta, Son Serra i Son Rapinya. Al principi de segle, Jerònia Ripoll —madò Maria Verinos— ensenyava instrucció elemental a les nines, a ca seva, al carrer Jordi Dezcallar, de Son Rapinya. Durant els anys quaranta es va crear el grup escolar de Son Serra per atendre les nines i nins de la barriada, com també els de la Vileta i Son Rapinya.

Amb la parcel·lació de Son Moix i Son Puigdorfilà, Son Rapinya va esdevenir el principal focus escolar de Palma ja que foren molts els col·legis que s'hi instal·laren, com Madre Alberta, La Puríssima, per a nines i nins sord-muds, Monti-sion, La Salle, etc. Per altra part, a Son Cigala també es troba el Cide.

Manel Santana i Morro

EL MOVIMENT ASSOCIATIU

Les associacions de la Vileta i Son Serra

L'any 1985 es va crear l'associació de veïns el Vinyet de la Vileta i Son Serra. Actualment és presidida per Rafel Verger Terrassa i té el local al carrer de Tous.

Les activitats habituals que organitza són tallers de confecció, cursos d'alfabetització d'adults, guitarra, mecanografia, cuina, ball de bot, etc, com també diverses festes: Sant Jaume, Sant Antoni, etc.

Les reivindicacions de l'associació se centren en la petició a l'Ajuntament d'una major regulació del trànsit de vehicles, a causa de l'augment que ha experimentat en els darrers temps. Per aquest motiu, reclamà i aconseguí la instal·lació d'un semàfor a la barriada.

Amb l'objectiu de mantenir un major contacte amb els veïns de la zona, l'associació actualment prepara la publicació d'una revista, que pretén divulgar les activitats i iniciatives que du a terme.

El Club de la Tercera Edat de la Vileta es va crear l'any 1985 i actualment té uns trescents socis. És presidit per Francesc Gallardo i té el local situat al carrer de les Oblatas. Les activitats que promou són balls, treballs manuals, visita de museus, etc. Al llarg de l'any organitza diferents festes amb motiu del patró de la barriada, Sant Jaume, Carnaval, Primer de Maig, etc. Anualment organitza també la festa dels néts i padrins.

La parròquia de la Puríssima Concepció té un grup d'esplai i un d'Acció Social, a més d'un assistent social de Càritas. La parròquia, juntament amb el Col·legi de Son Serra i el Centre de Salut de la Vileta, du a terme un programa comunitari de salut.

L'activitat esportiva de la barriada té lloc al Camp d'Esports Germans Massot, on juguen les diferents categories del C.D La Vileta.

Les associacions de Son Rapinya, Son Peretó i Son Flor

L'Associació de Veïns de Son Rapinya es va crear l'any 1977. Actualment és presidida per Rafel Pons i té uns tres-cents socis. Les activitats que du a terme consisteixen en l'educació d'adults, aula de cultura, els tallers de cuina, sevillanes, manualitats, dibuix, electricitat, etc. També es fan classes de català i d'anglès.

L'associació de veïns col·labora també en les activitats esportives de la barriada. Així, creà l'Agrupació de Patinatge Artístic, a més d'equips de bàsquet i de futbol sala, que juguen a la pista poliesportiva del Col·legi Públic de Son Quint i al poliesportiu de Son Seguí. Pel que fa al futbol, hi ha equips d'alevins, d'infantils i de cadets. La banda de música de Son Rapinya es va crear l'any 1984 i, en no disposar d'un local propi, utilitza les instal·lacions del Col·legi Públic de Son Quint. És integrada per uns quaranta músics, dirigits per Joan Serra. Actua amb motiu de les festes de les barriades de Palma, i participa en altres festivitats, com el dia de l'àngel, la trobada anual de bandes de música de Mallorca, etc.

L'any 1976 es va crear l'Associació de Veïns de Son Peretó i Son Flor. Actualment és presidida per José Zarco García i no disposa de local propi. La barriada, l'any 1993, no tenia aigua corrent ni servei de clavegueram, fet que fa que les principals campanyes que ha duit a terme l'associació hagin estat orientades en aquest sentit. L'associació de veïns organitza anualment la festa de sant Jaume.

Les activitats esportives de Son Peretó i Son Flor es duen a terme al recinte poliesportiu que es va construir l'any 1980. Allà juguen els tres equips de futbol i de futbol sala de les barriades.

Manel Santana i Morro

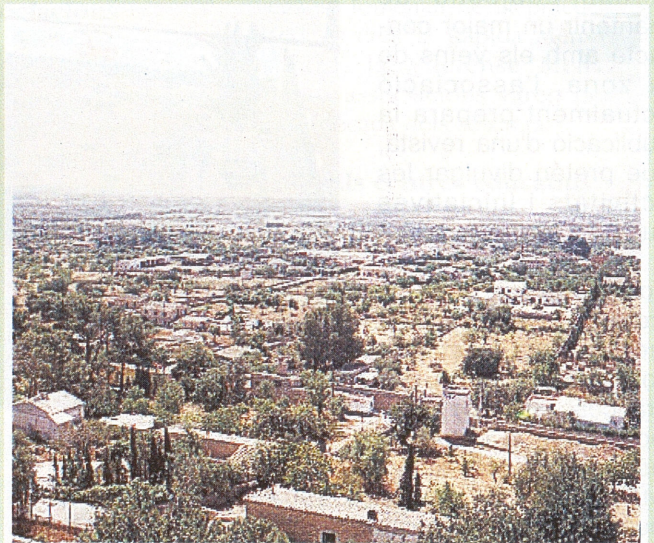
Col·legi públic Son Quint

Els Barris de Palma

Revisió del Pla general d'ordenació urbana i d'actuacions urbanístiques

Proper fascicle:

Son Roca, Son Ximelis i Son Anglada

Imatges de Son Roca, Son Ximelis i Son Anglada

Ajuntament de Palma